

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A szociálturizmus Európában”

(2006/C 318/12)

2006. január 19-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján véleményt dolgoz ki a következő: „A szociálturizmus Európában”.

A bizottsági munka előkészítéséért felelős „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció véleményét 2006. július 26-án elfogadta. (Előadó: Juan MENDOZA CASTRO.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. szeptember 13–14-én tartott 429. plenáris ülésén (a 2006. szeptember 14-i ülésnapon) 138 szavazattal 2 ellenében, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

A. Első rész: A jelenlegi helyzet elemzése

számos egyéb mellett – az Európa számára stratégiai jelentőségű turizmus számára a minden polgár jobb életminőségéhez való szükséges hozzájárulást jelentik.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az európai szintű idegenforgalmi politika kialakításához való hozzájárulása keretében kidolgozott véleményeinek sorában most az ún. szociálturizmus tárgyában szándékozik véleményt kidolgozni, az ágazat eredetének, jelenlegi európai helyzetének, a tagállamok különféle tapasztalatainak és a benne rejlő értékeknek az elemzésével. Különösen az állami és magánintézményeknek kíván javaslatokat tenni az európai szociálturizmus hatékonyabbá tételére, kiterjesztésére és fejlesztésére érdekében. Jelen vélemény célja továbbá az európai idegenforgalmi politikáról jelenleg folyó vitához való hozzájárulás a szociálturizmus mint az európai turisztikai modell szerves részét képező elem tanulmányozása révén.

1.2 **Az idegenforgalom Európában:** a jelenlegi helyzet és a jövőbeli kihívások. Számos tanulmány, jelentés és vélemény készült egyrészt az idegenforgalom jelenlegi helyzetéről igen különböző – gazdasági, szociális és környezeti – szempontokból; általában az európai és konkrétan az egyes országok gazdasági életben való megnövekedett jelentősége; valamint az európai gazdasághoz és foglalkoztatáshoz való hozzájárulást jelentő kedvező irányú fejlődése szempontjából, ezek mind részét képezik a nagy lehetőségeket, stabilitást és növekedést ígérő helyzetnek. Másrészt figyelembe vették az idegenforgalomhoz kötődő rövid, közép- és hosszú távú külső és belső tényezőket és veszélyeket, mint az idényjelleg, a természeti erőforrások időnként káros hatású használata, a kulturális örökség és a helyi környezet nem megfelelő megbecsülése, valamint a lakosság és a turisták biztonságát veszélyeztető terrorizmus miatti aggodalmak. Mindkét oldalból arra a következtetésre jutunk, hogy ha azt akarjuk, hogy az idegenforgalom a fenntartható fejlődés szellemében fejlődjön, igen jelentős kihívásokkal kell szembenéznünk. Pusztán tájékoztató jelleggel érdemes megemlíteni, hogy e kihívások között szerepel az, hogy az összes állampolgár hozzáférhessen az idegenforgalomhoz, hogy a turizmus eredményesen hozzájáruljon a világ számos elmaradott országának a fejlődéséhez, továbbá a környezeti fenntarthatóság, az idegenforgalmi etikai kódex tiszteletben tartása, a foglalkoztatási stabilitás és minőség, valamint a világbékéhez való hozzájárulás. Mindezek a kihívások –

1.3 **Az idegenforgalmi politika az Európai Unióban.** Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. április 6-án már elfogadott egy véleményt „**A kibővített Unió idegenforgalmi politikája**” tárgyában, ez átfogóbb elemzést adott mind a jelenlegi idegenforgalmi politikáról az európai alkotmány szerződés fényében, mind pedig a jelenlegi és jövőbeli bővítések hatásairól. Ebben a véleményben pozitívan értékelték az idegenforgalomnak az egyéb európai szintű politikák támogatásában, koordinálásában és kiegészítésében játszott szerepét. Példának okáért az idegenforgalomnak igen sok köze van a foglalkoztatási és szociálpolitikákhoz, a minőség javításához, a technológiai kutatás-fejlesztéshez, a fogyasztóvédelemhez, valamint a környezetvédelmi és számos egyéb szakpolitikához. Különösen ki kell emelni, hogy jelen vélemény elemezni és konkretizálni kívánja, hogy a szociálturizmus miként járul hozzá az imént említett foglalkoztatási és szociálpolitikához. Az idegenforgalommal kapcsolatos számos véleményében az EGSZB olyan uniós politikákat szorgalmaz, amelyek a nem feltétlenül normákon, hanem értékeken alapuló európai turisztikai modell létrehozására irányulnak. Úgy véljük, hogy a szociálturizmus és a hozzá kapcsolódó értékek e modell fontos alkotóelemei lehetnek, és hozzájárulhatnak annak gyakorlati alkalmazásához és elterjesztéséhez.

1.4 **A lisszaboni menetrend kihívása és a szociálturizmus.** Kiemelten meg kell említenünk azt a kihívást, amelyet a lisszaboni menetrend jelent az idegenforgalom és a konkrétan a szociálturizmus számára. Amennyiben a menetrend stratégiai célkitűzése az, hogy „**az Unió a világ legversenyképesebb, legdinamikusabban fejlődő, tudásalapú gazdaságává váljon, amely több és jobb munkahely létrehozásával és fokozottabb társadalmi kohézió megvalósításával egyidejűleg fenntartható gazdasági növekedésre képes**”, elemeznünk kell, hogy a szociálturizmus hatékonyan és kedvező módon hozzájárul-e e célkitűzés eléréséhez, hogyan éri ezt el, és hogyan tudná hozzájárulását tovább fokozni. Előzetesen leszögezzük, hogy ez a hozzájárulás – amint azt a vélemény folyamán látni fogjuk – meggyőződésünk szerint valóban létezik, ugyanakkor azt is, hogy ez még fokozható, erre való tekintettel pedig intézkedési javaslatokat teszünk a szociálturizmusban részt vevő különböző szereplők számára.

1.5 **Jelen vélemény háttere.** Jelen vélemény háttere mind elméleti szinten (tanulmányok, jelentések és jegyzőkönyvek), mind gyakorlati szinten (különböző szociál-turisztikai tevékenységek és formák Európában) igen sokrétű. Számos köz- és magánintézmény hozzájárult ehhez. Az EGSZB munkásságából érdemes megemlíteni egyrészt a 2003. október 29-én elfogadott „**A mindenki számára hozzáférhető és társadalmilag fenntartható idegenforgalomért**” c. véleményt, amelynek 5.5.2. pontja a 100 kezdeményezés egyikeként már megemlíti a szociál-turizmust, másrészt pedig a 2005. április 6-án elfogadott „**A kibővített Unió idegenforgalmi politikája**” c. véleményt, amely az európai szociál-turisztikai projektet az európai intézményi együttműködés lehetséges kísérleti projektjei közé sorolja.

2. A szociál-turizmus fogalma

2.1 **A turizmushoz való jog mint a szociál-turizmus alapja.** Mindenkinnek joga van a pihenőidőre napi, heti és éves szinten, illetve olyan szabadidőre, amelyet személyisége különböző vetületeinek, valamint társadalmi integrációjának teljes körű fejlesztésével tölthet el. És nyilvánvalóan mindenkinnek joga van valóban érvényesíteni a személyiségfejlesztéshez való általános jogát. A turizmushoz való jog kétségkívül ezen általános jog egyik konkrét megnyilvánulása, a szociál-turizmus célja pedig éppen ennek a jognak az általános érvényesítése és a turizmus mindenki számára történő elérhetővé tétele. Ezért hát a szociál-turizmus nem marginális tevékenység, amely távol áll a világban, egész Európában és az egyes tagállamokban is hatalmas iparágat jelentő idegenforgalom általános tevékenységeitől, hanem az idegenforgalmi tevékenység alapját képező, az üdüléshez, az utazáshoz, más térségek és országok megismeréséhez való univerzális jog érvényesülési formája. Különösen kiemelendő, hogy ez a jog a Turisztikai Világszervezet (UNWTO) által 1999. október 1-jén Santiago de Chileben elfogadott és az ENSZ által 2001. december 21-én átvett Globális Etikai Kódex 7. cikkében is szerepel.

2.2 **A szociál-turizmus meghatározása.** Mivel igen sokféle elképzelés létezik a szociál-turizmus mibenlétéről, nem könnyű pontos fogalom meghatározást adni róla. Bár a kérdéssel foglalkozó számos intézmény eltérő irányból (a tartalom, a várt eredmények, illetve a célok, elképzelések és meggyőződések meghatározása) közelíti meg, mind ugyanarra az alapra épít: minden embernek, beleértve a leghátrányosabb helyzetűeket is, napi, heti és éves rendszerességgel szüksége és joga van a pihenéshez, a szabadidőhöz és a munkából való kikapcsolódáshoz. Így a BITS meghatározása szerint a szociál-turizmus „*az alacsony jövedelmű társadalmi rétegek idegenforgalomban való, pontosan meghatározott szociális jellegű intézkedések révén lehetővé tett részvételéből eredő fogalmak és jelenségek összessége*”. A BITS éppen most vizsgálja felül ezt a definíciót, kiterjesztve azt a fejlesztéshez és a szolidaritáshoz való hozzájárulás feltételei mellett folytatott idegenforgalmi tevékenységekre is.

2.2.1 Az Európai Bizottság meghatározása szerint „*A szociál-turizmust egyes országokban szövetségek, egyesületek, szakszervezetek szervezik, és célja az, hogy az utazást a lehető legtöbb ember számára,*

különösen a lakosság leghátrányosabb helyzetű rétegei számára hozzáférhetővé tegye”⁽¹⁾. Ezt a már túlhaladott definíciót az elmúlt évek során tartott technikai ülések nyomán most át kell dolgozni. Úgy véljük, hogy a két meghatározás közül egyik sem elég pontos, de a társadalomtudományok területén általában nem annyira a pontos definíció, mint inkább az egyedi jellemzők meghatározása számít.

2.2.2 Ezért hát, a szociál-turizmus pontos meghatározásának szándéka nélkül és abból az alapfeltételezésből kiindulva, hogy a turizmus olyan általános jog, amelyet meg kell próbálni mindenki számára érvényesíteni, elmondhatjuk, hogy szociál-turizmusról az alábbi három feltétel teljesülése mellett beszélhetünk:

- Valóban olyan helyzet áll fenn, amelyben egy személy teljesen vagy részben képtelen kimerítően élni a turizmushoz való jogával. Ennek fizikai vagy szellemi fogyatékosságból, személyes vagy családi elszigeteltségből, korlátozott mozgásképességből, földrajzi hátrányokból, illetve számos egyéb tényezőtől eredő, illetve gazdasági okai lehetnek, amelyek tényleges akadályt jelentenek.
- Valaki – legyen az állami vagy magánintézmény, vállalat, szakszervezet vagy bármiféle szervezett csoportosulás – vállalkozik arra, hogy leküzdje vagy csökkentse az emberek turizmushoz való jogának érvényesítése előtt álló akadályt.
- Ez a fellépés valóban eredményes, és hozzájárul ahhoz, hogy egy csoport a fenntarthatóság, a hozzáférhetőség és a szolidaritás elveinek teljesülése mellett üdülhessen.

2.2.3 Egyszóval ugyanúgy, mint ahogy az általános idegenforgalmi tevékenységekben több ágazat, tevékenységi és fejlesztési terület vesz részt, a szociál-turizmus is magában foglalja az összes olyan kezdeményezést, amely az üdülést elérhetővé teszi a különleges nehézségekkel küzdő személyek számára, ugyanakkor számos ágazatra, tevékenységre, csoportra és területre nézve kedvező szociális és gazdasági hatással van.

2.3 A szociál-turizmus története

- A mai értelemben vett szociál-turisztikai tevékenységek megjelenését nem lehet pontosan megállapítani; az első ilyen kezdeményezéseknek talán a XX. század elején megjelent, a hegyi testedzésre szakosodott szervezeteket, valamint a Svájcban és Franciaországban a hátrányos helyzetű családok gyermekei számára szervezett nyári táborokat tekinthetjük.

⁽¹⁾ A szociál-turizmus különböző fogalmai: A kínálat és a kereslet változása. XXIII. Főigazgatóság, Idegenforgalmi Osztály, 1993.

– Az állami szervezeteknek a szociálturizmus kezdeti formáiba történő beavatkozása a második világháború utáni években kezdődött. Ez a munkásmozgalmakhoz kötődött, amelyek keretében bizonyos európai országokban (Franciaországban, Olaszországban, Portugáliában és Spanyolországban) szociálturisztikai tevékenységeket szerveztek, míg mások (az Egyesült Királyság és Hollandia) ezen a területen be nem avatkozási politikát folytattak.

– Az 50-es és 60-as évektől kezdődően kezdtek széles körű erőfeszítéseket tenni a szociálturizmus előmozdítása érdekében, és ekkor születik meg számos koordinációs egyesület és szervezet, többek között a brüsszeli székhelyű Nemzetközi Szociálturisztikai Iroda (BITS) is, amely mind a mai napig kiterjedt támogató és képviselői tevékenységet végez.

2.4 A szociálturizmus alapjai. A szociálturizmus a BITS szerint öt kritériumon alapul:

2.4.1 Az idegenforgalomhoz való jog a lehető legtöbb ember számára. Talán ennek a jognak az érvényesítésére irányuló szándék az, ami a legerősebben igazolja és alátámasztja a különféle szociálturisztikai intézkedéseket. Az idegenforgalom szociális alapokra helyezése révén nyilvánvalóan jelentősen kibővült az a réteg, amely napjainkban bizonyos időre el tud utazni szabadságra, de még mindig vannak jelentős csoportok, amelyek számára igen különböző okok miatt ez nem elérhető. E jog általános érvényesítését megakadályozó tényező leggyakrabban valószínűleg a megfelelő anyagi források hiánya. Kérdéses, hogy az állami szervek közpénzből garantálhatják vagy garantálniuk kell-e a turizmushoz, illetve az üdüléshez való jog érvényesülését. Erre a kérdésre az egyes országok igen sokféleképpen válaszolnak, egyesek elkötelezettebbek a szociális ügyek iránt, másokat viszont kevésbé háborít fel az, hogy nem mindenki engedheti meg magának, hogy üdülni menjen. Fontos hangsúlyozni, hogy a szociálturizmust semmiképpen sem lehet vagy szabad az idegenforgalom rossz minőségű, vagy alacsonyabb kategóriájú válfajának tekinteni. Épp ellenkezőleg: a szociálturisztikai tevékenységek során különös figyelmet kell szentelni az általános színvonalnak mind a létesítmények, mind pedig a személyzet által nyújtott szolgáltatások tekintetében.

2.4.2 A szociálturizmus hozzájárulása a társadalmi érintkezéshez. Az idegenforgalom hatékony eszköze a társadalmi érintkezés előmozdításának és annak, hogy az emberek kapcsolatba kerüljenek más kultúrákkal, földrajzi területekkel és szokásokkal, és elsősorban más emberekkel oly módon, ahogyan utazás, üdülés, turizmus nélkül nem találkozhatnának, beszélhetnének egymással, és nem ismerhetnék fel, hogy lényegileg egyformák, kulturális szempontból viszont különbözőek. Ezek a kulturális cserekapcsolatok, a szabadidő kihasználása a személyes fejlődés fontos módja mind a turisták, mind pedig a helyi lakosság számára. Az idegenforgalom révén létrejövő kulturális kapcsolatteremtés különös értéket képvisel, különösen a fiatalok számára mind szellemi fejlődésük, mind annak szempontjából, hogy gazdagabb képet kapjanak a világról. Az Európai Unió esetében a szociálturizmus igen hasznos hozzájárulást nyújthat a polgárok Európájának a megteremtéséhez. Fontos hangsúlyozni, hogy általános vélekedés szerint a szociálturisztikai

üdüléseket nem szabad különállóként kezelni az általános idegenforgalmi üdülésektől, illetve utaktól, hiszen a társadalmi beilleszkedést kell szolgálniuk. Éppen hogy a szociálturisztikai csoportoknak kell megtalálniuk az általános turistautak között a saját céljaikhoz ideális feltételeket, nem pedig fordítva. Nyilvánvaló, hogy ehhez nem csupán az anyagi feltételek terén kell erőfeszítéseket tenni, hanem a szolgáltatás típusát és ebből kifolyólag az ágazatban dolgozó szakemberek számára szükséges speciális képzést illetően is.

2.4.3 Fenntartható idegenforgalmi struktúrák kialakítása a területen. Az idegenforgalmi területek és célpontok infrastruktúráinak állapota nem mindig nevezhető fenntarthatónak, sőt, úgy tűnik, a turisztikai fejlesztéseket sokszor a rövid távú haszon vezérelte, minek folytán visszaéltek a természeti erőforrásokkal, és a legjobb területeket vették igénybe, ez különösen igaz a tengerpartok és a magas hegyek esetében. A szociálturizmus, amely nagyobb figyelmet fordít a szociális, mint a gazdasági kérdésekre, gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi fenntarthatósági kritériumok szerint hozzájárulhat az idegenforgalmi célpontok építéséhez, illetve felújításához. A szociálturizmus különböző formáinak irányítási módszere a sarokköve annak, hogy hatékonyabban hozzájáruljon a turisztikai területek és célpontok fenntarthatóbbá tételéhez. Ha a fenntarthatóság alapvetően a különféle emberi tevékenységek közötti egyensúlyt jelenti, a szociálturizmus igen sok, a fejlődésben jelenleg elmaradt ország számára – amelyek az idegenforgalomban a szegénységből való lehetséges kiutat jelentő gazdasági tevékenységet látják – a fenntartható fejlesztési tevékenység nyilvánvaló eszköze.

2.4.4 A foglalkoztatáshoz és a gazdasági fejlődéshez való hozzájárulás. Az idegenforgalom – amely talán már napjainkban is a világ legerősebb iparága, de a jövőben mindenképpen azzá fog válni – egyike azon ágazatoknak, amelyek a legtöbbet járulnak hozzá az utazási célországokban a foglalkoztatáshoz, a fejlesztéshez, a lakosság jólétéhez és életminőségéhez. Bár a szociálturizmus teljes mértékben hozzájárul ehhez a gazdasági jelentőséghez, még nem ébredt rá saját erejére, gazdasági jelentőségére, és végső soron arra, hogy képes a fenntarthatóság kritériumait érvényesíteni a célpontok kiválasztásában. A szociálturizmussal foglalkozó vállalatoknak és szervezeteknek tevékenységeik kialakítása során nem kizárólag gazdasági kritériumokat kell figyelembe venniük. Az egyik alkalmazandó kritérium a színvonalas és biztos munkahelyek teremtése, ami kulcsfontosságú egy turisztikai célpont fenntartható fejlődéséhez. A szociálturizmus kisebb-nagyobb mértékű hozzájárulása az idejénnyelleg leküzdéséhez a színvonalas és biztos munkahelyek teremtésére irányuló intézkedések alapvető kritériuma, amelyet az európai turisztikai modell szerves részévé kell tenni. E kritériumnak való megfelelés kiváló eszköze és mutatója lehet a köz- és magán-szféra közötti szociálturisztikai célú partnerségek létrehozatala.

2.4.5 A szociálturizmus hozzájárulása a globális fejlődéshez. Korábban már említettük, hogy az idegenforgalom, és különösen a szociálturizmus számos terület népszerűsége számára a fejlettség alacsonyabb szintjéből vagy az ipari válságból,

illetve a bányászati, ipari vagy mezőgazdasági tevékenység megszűnéséből eredő helyzetből való kiutat jelentheti. A szociálturizmus fejlesztésének kritériumai és feltételei, valamint annak feltételei, hogy egy terület és lakosai megtalálják az idegenforgalmi tevékenységben fejlődésük motorját, teljes mértékben megegyeznek. Amennyiben az idegenforgalmi tevékenység biztosítja ezeknek az embereknek a megélhetését, az a helyi jólét és társadalmi kötődés garanciája. Amint már számos nemzetközi szervezet is kimondta, a turizmus a háborúk és az általuk okozott katasztrófák kiváló ellenszere. Az idegenforgalom befogadást, cserét és a helyi dolgok/emberek értékelését jelenti, valamint barátságot és kommunikációt az emberek között, míg a háború agressziót, megszállást, rombolást és a természet elpusztítását jelenti. Ha az emberek megszeretik, amit megismernek, akkor a turizmus a népek egymáshoz közelebb hozása és megismertetése, tehát a béke, a megértés és a fejlesztés eszköze. A szociálturizmust meg lehet és meg kell erősíteni, és be kell vonni az egész világon az egyenlőség, az igazságosság, a demokrácia és a jólét feltételeinek megteremtésébe, amelyek révén a világ minden népének kölcsönösen támogatott fejlődése lehetővé válik.

2.5 A szociálturizmus és irányítása elvei és feltételei.

Fontos elemezni a szociálturizmus tevékenységeit, valamint irányítási formáját alakító tényezőket és kritériumokat annak érdekében, hogy meg tudjuk állapítani, mely tevékenységek sorolhatók e meghatározás alá, és melyek azok, amelyek nem érdemlik ki a „szociális” jelzőt. A BITS véleményét követve megadhatunk néhány olyan kritériumot, amelyek leszűkítik a turizmus általános fogalmát.

- Alapvető célja, hogy egy, a turizmushoz nehezen hozzáférő társadalmi csoport, vagy pedig valamennyi ilyen csoport számára bővítsé az idegenforgalmi tevékenységekhez való hozzáférést.
- Nyitott mind a kedvezményezettek számos csoportja és típusa, mind pedig a szociálturizmus különféle igazgatási formái és a területen tevékenykedő szereplők előtt.
- A tevékenységek célcsoportjait pontosan körül kell határolni: konkrét társadalmi osztályok, különböző korcsoportok, fogyatékkal élők, és mindig érvényes a faj, kultúra, illetve szociális helyzet alapján történő megkülönböztetés tilalma.
- A humanista, nevelő, kulturális és általában a személyi fejlődést segítő jellegű intézkedések és célkitűzések figyelembevétele.
- A tevékenység gazdasági oldala átlátható legyen, és a nyereség kizárólag a szociális célok eléréséhez szükséges mértékűre korlátozódjon.
- A turisztikai termék nem pénzügyi jellegű értéktöbbletet hordozzon.

- Az arra irányuló szándék világos kifejezése, hogy a célterület környezetébe beillesztik az idegenforgalmi tevékenységet, méghozzá fenntartható módon.
- A dolgozókat értékelő és bevonó jellegű személyzeti irányítás maguk a szociálturizmussal foglalkozó szervezetek alkalmazottai munkakörülményeinek minőségére koncentrálnak.

Ezek és egyéb hasonló kritériumok cselekvési iránymutatásként szolgálhatnak a szociálturisztikai szereplők számára és e tevékenység meghatározásához.

2.6 A vállalatok jövedelmezősége és a szociálturizmus. A szociálturizmus szükségszerűen gazdasági tevékenység. Természetesen nem csak az, de mint ilyen a beruházások jövedelmezőségének és az alapvető célkitűzések megvalósításához szükséges nyereségnek az alapelvei kell hogy vezéreljék. Csak a tág értelemben versenyképes és jövedelmező vállalatok képesek színvonalasan, biztonságosan és a fogyasztóknak garanciát biztosítva működni. A szociálturizmus ma létező megjelenési formáinak változatossága azt mutatja, hogy az ezzel foglalkozó vállalatok és szervezetek nyereségesen működnek, hiszen szilárd struktúrával, megfelelő piaccal és az ehhez igazodó árakkal rendelkeznek. Különösen érdemes megemlíteni, hogy a szociálturisztikai szervezetek munkahelyeket teremtenek az egész év folyamán, még az alacsony vendégszámot jelentő időszakokban is, enyhítve ezáltal az érintett munkavállalókat sújtó munkanélküliséget.

2.7 Az idegenforgalom szociális hozadéka. Viszont ha a szociálturizmus gazdasági tevékenység, akkor egyértelműen szociális tevékenység is, és e területre nézve is előnyös. A felhasználó az üdülés révén, az idegenforgalmi alkalmazottak a munkalehetőség révén, az egész társadalom pedig szociális értelemben jut előnyökhöz. Európa esetében a szociálturizmus már most is hatással van a polgárok Európájának megteremtésére, és ez bizonyosan még fokozható. Ha minél több ember utazik Európán belül, az kétségkívül jobb megismeréshez, megértéshez és több toleranciához vezet.

2.8 Különböző elképzelések és távlati tervek az európai szociálturizmussal kapcsolatban. Az Unió azon tagállamaiban, amelyek folytatnak ilyen programokat, igen eltérő elképzelések élnek arról, hogy mit kell ma szociálturizmus alatt érteni, három közös elemet mégis találunk:

- az emberek valóban elegendő szabadidővel rendelkeznek ahhoz, hogy üdüljenek,
- az utazáshoz szükséges pénzügyi források megléte,
- ezen jogok érvényesítését lehetővé tévő csatorna, struktúra, illetve eszköz megléte.

2.8.1 Ezek ismeretében szociálturizmusnak minősül a szak-szervezetek által, a vállalatok által saját dolgozóik számára, illetve a közintézmények által szervezett, a vallásos indíttatású, a családi, a fogyatékkal élők, fiatalok vagy idősök számára szervezett és még számos egyéb jellegű utazás és tevékenység.

2.9 **Szociálturisztikai szervek.** A szociálturizmus irányításában az Európa-szerte részt vevő szervek is igen sokfélék. Ezek az alábbiak lehetnek:

- nemzeti szövetségek vagy konzorciumok,
- kifejezetten vagy csak részben szociálturisztikai célú állami létesítmények,
- szociálturisztikai, sport- és kulturális egyesületek,
- együttműködési szervezetek,
- szakszervezetek,
- vegyes vagy megosztott irányítású szervezetek.

3. A szociálturizmus résztvevői és azok szerepei

3.1 **Az uniós intézmények.** A Parlament, az Európai Bizottság és az EGSZB által készített, javasolt és koordinált számos tanulmányból, véleményből, jelentésből és konferenciából az látszik, hogy az uniós intézmények egyre növekvő érdeklődést tanúsítanak a szociálturizmus tevékenységei iránt. Munkájuk elsősorban az egyes tagállamokban fellelhető tapasztalatok széles skálájának összegyűjtésére, rendszerezésére és terjesztésére koncentrálnak. Az Európai Bizottság különösen az új tagállami szintű tapasztalatok ösztönzőjének és a transznacionális kísérletekben részt venni kívánó tagállami felelősök közötti kapcsolattartó szerepét tölti be. Úgy tűnik, az Európai Bizottság jelenleg nem tölti be a szociálturisztikai tapasztalatok átfogó, uniós szintű koordinátorának szerepét. Külön ki kell említeni a Vállalkozáspolitikai Főigazgatóság turisztikai osztálya által nemrégiben készített felmérést a tagállamok állampolgárainak nyaralási/utazási szokásairól és arról, hogy mi az oka annak, hogy az uniós polgárok mintegy 40 %-a nem vesz részt a turisztikai tevékenységben. Nem tűnik kizártnak, hogy az Európai Bizottság a későbbiekben felvállalja egy uniós szintű szociálturisztikai platform koordinátorának és egységesítőjének a szerepét. A közös és transznacionális platform kialakítása nem feltétlenül kíván pénzügyi hozzájárulást az uniós intézmények részéről.

3.2 **A tagállamok kormányai.** Mint korábban is jeleztük, az uniós tagállamok kormányainak jelenléte a szociálturisztikai tevékenységben szociális elkötelezettségük fokától függően, illetve történelmi, ideológiai és társadalmi okokból kifolyólag igen sokszínű. Egyes országokban mind a nemzeti, mind a regionális és helyi kormányzat jelentős pénzügyi támogatást nyújt. Ezek a támogatások gyakran különféle csoportokat céloznak: fiatalokat, időseket, fogyatékkal élőket, hátrányos helyzetűeket stb. A

kormányok már dolgoznak azon, hogy szociálturisztikai programjaik nemzetközi cserekapcsolatok révén átlépjék a nemzeti határokat.

3.3 **A vállalkozók.** Fontos megemlíteni, hogy vannak olyan kezdeményezések, mint például az üdülési csekk, amellyel a vállalkozók pénzügyi tekintetben részt vesznek alkalmazottaik üdülésének elősegítésében. Másodsorban figyelembe kell venni, hogy mint már említettük, a szociálturizmus igen jelentős és nagy befolyással bíró gazdasági tevékenység, és mint ilyen, vonzza az idegenforgalmi vállalkozókat, akik szolgáltatási vagy közvetítési tevékenységeik kibővülésének lehetőségét látják benne. Érdemes megemlíteni a spanyolországi *Mundo Senior* (Idősek világa) szervezetet, amely számos nagy turisztikai vállalatot egyesít eredetileg a munkaügyi és szociális biztonsági minisztérium szociálturisztikai programjának irányítása céljából, és amely mára időseknek szánt speciális turisztikai termékei révén kibővítette szociális célkitűzéseit és tevékenységeit. A versenyképességi kritérium természetesen nem mond ellent a tevékenység szociális jellegének. Nyilvánvaló, hogy a jövőben lehetségessé és szükségessé válik a köz- és a magánszféra partnersége a mind a tagállamokban, nemzeti szinten, mind pedig az egyes országok között lebonyolított, költséghatékony szociálturisztikai programok kialakításához.

3.4 **A dolgozók.** A dolgozók érdekvédelmi szervezetei, a szakszervezetek már a szociálturizmus kezdetétől fogva igen jelentős szerepet vállaltak a turisztikai tevékenységben, ez is egyfajta kedvezmény volt a tagjaik számára. Ez a jelenlét megnyilvánul mind a tárgyi infrastruktúrák, üdülővárosok, szálláshelyek stb. fenntartásában, mind speciális szolgáltatások nyújtásában. Az egyes tagállamokban igen eltérő a helyzet, egyesek többet tesznek, mint mások, de szinte minden országban jelen van a szakszervezeti eredetű szociálturisztikai tevékenység. Külön említést érdemelnek a nemrég csatlakozott országok szakszervezetei, amelyek valódi szociálturisztikai modellt és a tapasztaltabb szervekkel való kapcsolatokat szeretnének. E pontban érdemes megemlíteni a BITS által a különböző szakszervezeteknek a dolgozók üdülésével kapcsolatos tevékenységeiről 2005 májusában készített érdekes tanulmányt is, amelyben egytől-egyig felsorolják a jelenlegi 25 uniós tagállamban ma megtalálható tevékenységeket. Ez kiváló információforrás a terület jelenlegi helyzetének megismeréséhez és elemzéséhez.

3.5 **A szakmai szövetségek.** Ezek között meg kell említeni a fogyasztói szövetkezeteket, amelyek egyes országokban (Olaszország és az Egyesült Királyság) kiterjedt ügynökségi hálózatokkal rendelkeznek a szociálturizmus irányításához, az e téren tevékenykedő ifjúsági és környezetvédelmi szervezeteket, valamint magukat a szociálturisztikai szervezeteket tömörítő egyesületeket. Ilyen a BITS is, amely létfontosságú támogató, koordinációs és ösztönző munkát végez.

3.6 A szociálturizmusban közvetlenül vagy közvetetten részt vevő csoportok. Nyilvánvaló, hogy a kedvezményezettek a szociálturisztikai programok és tevékenységek valódi főszereplői. Elsősorban ők élvezik a szabadidejük megfelelő kihasználását és a nekik tetsző kulturális és sporttevékenységekkel töltött üdülést lehetővé tevő gazdasági előnyöket. Másodsorban pedig ők azok, akik élvezik a területi, kulturális és környezeti erőforrásokat tiszteletben tartó idegenforgalom, a maguk és a célpont lakossága közötti kapcsolatok és minden olyan tevékenység előnyeit, amely a kölcsönös megismerést, a pihenést és a személyes egyensúlyt szolgálja. A szociálturizmus célállomásainak helyi közösségei számára is előnyös, mivel munkahelyeket és gazdasági tevékenységet teremt, és fejlődést hoz.

4. Az európai szociálturizmus jelenlegi helyzete

4.1 Elméleti, szabályozási és tervezési keret. A szociálturizmus elméleti, szabályozási és tervezési kerete jelenleg nem túl kiépített Európában, ellenben aránylag sok tanulmány és kutatás irányul a különféle európai szociálturisztikai helyzetek összegyűjtésére és összehasonlító elemzésére. Néhányat referenciaként megemlítnék e vélemény „D” részében.

4.2 Különböző gyakorlati tapasztalatok Európában. Mint már korábban jeleztük, a munkacsoport tanulmányozó munkája, valamint a 2006. május 4–5-én, Barcelonában tartott meghallgatás során és a BITS és az Európai Bizottság által közösen szervezett „Turizmus mindenkinek” c. konferencián elhangzott tapasztalatok között számos, nyilvánvalóan sikeresnek minősíthető európai gyakorlati tapasztalatot határozhatunk és ismerhetünk meg. E tapasztalatok részletes ismertetése nem e vélemény célja, úgy véljük azonban, hogy érdemes megemlíteni néhányat a legjelentősebbek közül, amelyek kétségtelenül hozzájárulnak majd a szociálturizmus igen kedvező értékeléséhez, és iránymutatásul szolgálhatnak más szociálturisztikai szereplők, valamint olyan államok és önkormányzatok munkájához, amelyek különböző okokból mindeddig még nem rendelkeznek programokkal e téren.

4.2.1 A Nemzeti Üdülésicsekk-ügynökség (ANCV) Franciaországban igen jelentős gazdasági tevékenységet folytat, 2005-ben ennek becsült értéke mintegy 1 milliárd euró volt. Egy 1982-ben alapított, ipari és kereskedelmi jellegű állami létesítményen keresztül működik, és több mint 23 éves működés után még mindig hasznos szociálpolitikai eszköz az idegenforgalom területén.

4.2.1.1 Célkitűzései három pillér köré szerveződnek:

- a lehető legtöbb ember, különösen az alacsonyabb jövedelműek tényleges üdülésének elősegítése;

- a csekkek szabad felhasználhatósága az összes igényt színvonalasan kielégíteni képes, idegenforgalmi szakemberekből álló kiterjedt hálózatnak köszönhetően;

- együttműködés a turisztikai fejlesztésben, hozzájárulva az idegenforgalmi tevékenység jobb területi eloszlásához.

4.2.1.2 Érdemes megemlíteni, hogy az üdülési csekket évente mintegy 2,5 millió ember veszi igénybe, és a kedvezményezettek köre mintegy 7 millió utasra terjed ki. Több mint 21 000 résztvevő és a finanszírozáshoz hozzájáruló szervezet van, és mintegy 135 000 idegenforgalmi és szabadidős szakember vesz részt a szolgáltatások nyújtásában.

4.2.1.3 A program mintegy 4,5 millió euró értékű üdülési támogatás révén továbbá hozzájárul a különösen hátrányos helyzetű, illetve fogyatékkal élő csoportok, fiatalok stb. üdüléséhez. Szintén fontos az ügynökségnek a szociálturisztikai létesítmények korszerűsítésébe történő beruházási tevékenysége.

4.2.1.4 Összességében úgy tűnik, hogy a program jövője és jövedelmezősége biztosított; gazdaságossági tanulmányok egyértelműen igazolják, hogy a program a gazdasági tevékenység ösztönzése révén kifizetődő.

4.2.1.5 Az ügynökség az elkövetkező évekre a kedvezményezettek és az idegenforgalmi szakemberek körének szélesítése és a program népszerűsítése terén végzett munka folytatását tűzte ki célul. Ehhez talán még hozzá lehetne venni a program transznacionális jellegének erősítését más európai országokkal való egyeztetések révén, és akkor az eredmény bizonyosan minden fél számára kedvező, példaértékű volna, és gazdasági és szociális értelemben is nagy jelentőséggel bírna.

4.2.2 Az IMSERSO szociálturisztikai program Spanyolországban hasonló célkitűzéseket próbál megvalósítani, csak más formában és más eszközökkel. Ennek keretében évente több mint egymillióan – elsősorban idősek – vehetnek részt főszezonon kívül szervezett csoportos utazáson. A spanyol állam évi mintegy 75 millió eurót áldoz a programra, a különféle adóformákból (áfa, iparűzési adó, vállalati nyereségadó és személyi jövedelemadó), a megnövekedett társadalombiztosítási befizetésekből, valamint a munkanélküli járadékok terén jelentkező megtakarításokból mintegy 125 millió euró jövedelme származik, a program tehát gazdaságilag igen jövedelmező.

4.2.2.1 A program szociális és gazdasági rentabilitása nyilvánvaló, mivel lehetővé teszi az idősebb korosztály széles rétegeinek, hogy életükben először elutazzanak, más városokat és helyeket ismerjenek meg, az egyenlőség jegyében szélesítsék társadalmi kapcsolatrendszerüket, fizikai állapotuk javuljon, mindezt megfelelő minőségi feltételek és a kedvezményezettek elégedettsége mellett, továbbá minden befektetett euró után 1,7 eurós megtérülés számolható el.

4.2.2.2 Érdemes megemlíteni a program foglalkoztatásra gyakorolt hatását is: mintegy 10 000 közvetlen alkalmazottnak megmarad a munkahelye az elő- és utószezonban is, hiszen a szállodák és egyéb létesítmények és üzletek nyitva tartanak.

4.2.2.3 A program állandóan fejlődik és bővül, újabb és újabb, több kulturális, egészségügyi és szociális értéket hordozó szociálturnisztikai lehetőségeket keres, legyen szó a tagadhatatlan sikerű gyógyfürdő-üdülésekről vagy a kulturális körutakról és eseményekről.

4.2.2.4 Akárcsak Franciaország esetében, a programot igen sokféleképpen lehet még bővíteni, a program transznacionális jellegének köszönhetően nem csak belföldi üdülésekkel. A spanyol IMSERSO cserekapcsolatok kialakítása céljából már kapcsolatba lépett portugál társprogramjával, és tanulmányozza a Franciaországgal való kapcsolatokat is – ez máshol is nagy haszonnal alkalmazható modellt lehet Európában.

4.2.3 **Egyéb tapasztalatok:** E két fontos európai szociálturnisztikai program mellett egyéb jó példák is vannak, amelyek talán a kedvezményezettek korlátozottabb és pontosabban körülhatárolt körére terjednek ki, de ettől még nem kevésbé értékesek. Ilyen például a barcelonai meghallgatáson elemzett **Plataforma Representativa estatal de Discapacitados Físicos (PREDIF)** [testi fogyatékosok állami képviselői platformja], amely egészen konkrét csoportra irányul, viszont sikeresen irányít egy, e csoport számára kialakított üdülési programot.

4.2.3.1 Más, igen érdekes szempontból érdemes megemlíteni három szervezet – a brit **Family Holiday Association**, a belga **Toerisme Vlaanderen** és a francia **Vacances Ouvertes** – tapasztalatát, amelyek összehangolják a tevékenységeiket, hogy a három országban elősegítsék a „turizmus mindenkinek” megvalósulását.

4.2.3.2 Számos európai országban végeznek ezenfelül szociálturnisztikai tevékenységeket, többek között **Portugáliában, Lengyelországban és Magyarországon**, itt jelentős szerepet játszanak a szakszervezetek, **Olaszországban** pedig a fogyasztói szövetkezetek által előmozdított programot említhetjük meg. Egyszóval kijelenthetjük, hogy a tapasztalatok sokfélesége, a kedvezményezettek száma és a sokszínűség Európa minden országában egyre erősödik, illetve bővül.

4.2.3.3 Hasonlóképpen le kell szögezni, hogy egyes régiók és városok is végeznek bizonyos fajta szociálturnisztikai tevékenységet, ilyen például a **Baleár-szigetek autonóm közösség OCI 60 elnevezésű terve**.

4.2.3.4 Továbbá regionális szinten a spanyolországi Andalusia kormányzata működteti a **Residencias de Tiempo Libre** (Szabadidős vendégházak) programot, és szintén andalúz kezdeményezés a „**Conoce tu Costa**” (Ismerd meg a tengerpartod)

program, amely a regionális közigazgatás és a helyi önkormányzatok közötti, az autonóm közösség idős lakosságának idegenforgalmi részvételét célzó együttműködés példája.

4.2.3.5 Érdemes továbbá megemlíteni, hogy a szociálturnizmus helyt kapott az Európai Unió idegenforgalmi honlapján (www.visiteurope.com) is, amely a tervek szerint útmutatóul szolgál az összes európai idegenforgalmi tevékenységgel, köztük a szociálturnizmussal kapcsolatban is.

4.3 **A szociálturnizmus általános értékelése.** A szociálturnizmus számos értékkel gazdagítja az európai társadalmat, ezek közül néhány:

- a kedvezményezettek elégedettsége, nemcsak közvetlenül magával az üdülési tevékenységgel, hanem a szabadidős tevékenység megvalósulásának „különleges” formájával is;
- a tevékenység emberi dimenziója és értékei;
- a kedvezményezettek és a befogadó közösség jólétének és fejlődésének javulása;
- az idegenforgalom jövedelmezősége és gazdasági hozadéka, különösen a főszezon meghosszabbodása révén;
- a stabil, minőségi és egész éves munkahelyek megteremtéséből származó előny;
- a célpontok fenntarthatósági feltételeinek megőrzése;
- a helyi környezet és természeti, társadalmi, kulturális és örökségi erőforrásainak értékelése;
- az Unió különböző tagállamai közötti kölcsönös megismerés és cserekapcsolatok elősegítése.

4.3.1 Mindezen értékek a már meglévő, sikeres szociálturnisztikai programokkal, a tevékenység növekedési kilátásaival, valamint az új termékek kutatásával és bevezetésével együtt azt eredményezik, hogy a szociálturnizmus általános európai megítélése minden szempontból igen kedvező.

4.3.2 Éppen ez a minden szempontból vett és minden elemre kiterjedő pozitív értékelés az, ami miatt köznapi szóhasználatnál élve „csodának” nevezhetjük a szociálturnizmust: minden szereplő és kedvezményezett számára minden – gazdasági, szociális, egészségügyi, foglalkoztatási, európai polgárság stb. – szempontból előnyös, senkinek sem árt. Egyszóval nem könnyű olyan emberi és gazdasági tevékenységet találni, amely ilyen egyöntetű elismerést és támogatást élvezne.

4.3.3 Ennek fényében természetes, hogy a jelen vélemény aktívan támogat minden olyan javaslatot és megoldást, amely lehetővé teszi a meglévő programok megerősítését és fejlesztését, valamint az általuk nyújtott előnyök szélesebb néprétegekre történő kiterjesztését.

B. Második rész: Javaslatok

5. Út az európai szociálturisztikai platform felé

5.1 Előfeltételek. Az előző pontokban láthattuk, hogy meghatározásától, finanszírozásától és irányításától függetlenül a szociálturizmus erős, jövedelmező, stabil gazdasági és társadalmi tényező, amely a kedvezményezettek magas megelégedettségi szintjével valósítja meg a célkitűzéseit, amely hozzájárul a foglalkoztatáshoz, az idegenforgalom idényjellegének megszüntetéséhez, egyszóval igen értékes tevékenység az egész világon és különösen kontinensünkön, Európában. Azt kell tehát megvizsgáljunk, hogyan lehetne bővíteni és általánossá tenni a szociálturizmus jelenleg az emberekre, a vállalatokra és az egész társadalomra gyakorolt kedvező hatását.

5.1.1 Nem könnyű egyetlen szóban összefoglalni az európai szintű szociálturisztikai tevékenységet; beszélhetünk platformról, projektről, programról, kezdeményezésről stb., és bár ezek a fogalmak nem feltétlenül ugyanazt jelentik, mindegyik szervezett, világos célért és európai, nemzetek feletti szinten folyó tevékenységre utal. Jelen véleményben, mivel általános javaslatról van szó, ezeket az elnevezéseket szinonimaként használjuk, remélve, hogy a platform működése során majd eldőli, melyik a legmegfelelőbb.

5.1.2 Másrészt láthatjuk azt is, hogy európai szinten az idegenforgalom helyzete számos hiányosságot és középtávú veszélyt hordoz magában:

- Az ágazat idényjellege egyre erőteljesebbé és súlyosabbá válik, mind Észak- és Közép-Európában, mind pedig a Földközi-tenger partvidékén: a főszezonon kívül a térség kihalt, és nincsenek egész évben megfelelő infrastruktúrák.
- Elő- és utószezonban, valamint középszezonban a munkaerőforrások nincsenek kihasználva.
- Az aktív népesség a migráció miatt jelentősen bővül, emiatt szükséges a gazdasági tevékenységek bővítése legalább az életszínvonal szinten tartása érdekében.
- A turizmus ágazata nehezen képes egész évben fenntartani a középtávú jövedelmezőséget biztosító megfelelő átlagos árszintet és vendégszámot.
- A turisztikai célra hasznosítható helyek száma objektív korlátokba ütközik.
- A turizmus ágazatának fenntartható fejlődéséhez az egész év folyamán szükség van az egyes turisztikai célpontok hozzáadott értékének növelésére: a minőség javítása és ennek következtében az ár emelése, illetve a létesítmények nyitvatartási

idejének meghosszabbítása révén az átlagos éves vendégszám növelése által.

- Az egész világon számos olyan új idegenforgalmi célpont van, amely versenyképes, innovatív termékeket és szolgáltatásokat kínál; ennek az új konkurenciának elsősorban ösztönzést kell jelentenie a minőség és a versenyképesség növelésére.

5.1.3 Olyan tényezők is vannak azonban, amelyek egyértelműen életképessé tehetnének egy esetleges európai szociálturisztikai platformot vagy projektet:

- abszolút és relatív értelemben is fokozatosan növekszik Európában a nem aktív, de megfelelő nyugdíjjal és életszínvonallal rendelkező személyek száma;
- az európaiak várható élettartama fokozatosan nő;
- az embereknek életük során, és különösen idősebb korban átlagosan egyre több a szabadideje;
- a fapados légitársaságok térnyerésének köszönhetően olcsóbbá vált az utazás, ez pedig kedvez a mobilitásnak és a turizmusnak;
- az emberek kulturális szintje emelkedik, ami kedvez a felelősségteljes és fenntartható idegenforgalomnak;
- szociálturisztikai programokból származó jó és sikeres tapasztalatok egész Európában;
- az Unió bővítése, amely növeli a piacot, valamint az utazási lehetőségeket és alkalmakat.

5.2 A lehetséges európai szociálturisztikai platform célkitűzései is igen sokfélék lehetnek:

- a létező szociálturisztikai programoknak és a kedvezményezettek számának az általánossá tétele és bővítése az egyes európai országokban egészen addig, amíg minden ország saját programmal nem rendelkezik;
- a már létező programok transznacionálissá tétele két- vagy többoldalú együttműködési egyezmények révén;
- európai szintű szociálturisztikai platform megtervezése és megvalósítása feltételeinek a megteremtése, amely program nyertesei azon európai polgárok lennének, akik elérhető áron és fenntartható módon el tudnak látogatni más országokba. Ezzel kapcsolatban érdekes volna tudni, hány európai polgár nem utazott még soha másik európai országba – ez a csoport minden bizonnyal elég nagy – és ez képezné az említett program bázisát;
- az európai szociálturisztikai tevékenységek fokozatos végrehajtásának előmozdítása a lehető legtöbb állam részvételével.

5.3 Az európai szociálturisztikai platformban részt vevő szereplők és csoportok. A lehetséges szereplők vagy csoportok közül megemlíthetjük:

- az egyes országokban már létező, szociálturisztikai programokat bonyolító szervezeteket,
- a program kifejlesztésében érdekelt szakszervezeteket és szövetségeket,
- az idegenforgalmi vállalkozók lehető legszélesebb körét, akiknek érdeke a létesítményeik fenntartható jövedelmezőségének a javítása,
- a turisztikai tevékenység folytatásában és annak fejlesztésében, valamint a lakosság személyes és szociális fejlődésében érdekelt nemzeti, regionális és helyi kormányzatokat,
- az Európai Uniót és intézményeit, amelyeknek érdeke a foglalkoztatás, a gazdasági tevékenységek és az uniós polgárság kibővítése és előmozdítása. A platform nemzetek feletti dimenzióját tekintve az uniós intézményeknek emellett a program alakulása feltételeinek a koordinációját és felügyeletét, valamint a program végrehajtásának irányítását is el kellene látnia,
- a szociálturisztikai szervezeteket, különösen a BITS-t.

5.4 Az európai szociálturizmus alapvető elemei. Ahhoz, hogy szociális és gazdasági értelemben is életképes legyen, az európai szociálturisztikai platformnak a következő elemeket kell tartalmaznia:

- a gazdaságilag, regionális szempontból vagy szociálisan leghátrányosabb helyzetű, illetve testi vagy szellemi fogyatékkal élő személyekre kell irányulnia, valamint olyan emberekre, akiknek földrajzi okokból okoz nehézséget az utazás, mert pl. európai szigeten élnek; ez az igazságos és egyenlő bánásmód elvén alapuló, az utazás időtartamától függetlenül az egész nyaralásra vonatkozó társfinanszírozást jelent, mintegy a hátrányos helyzetűek helyzetét kompenzáló;
- rövid, közép- és hosszú távon is, mind a magánemberek, mind a köz számára gazdaságilag és társadalmilag kifizetődőnek kell lennie;
- stabil, színvonalas és egész éves munkahelyeket kell teremtenie. A foglalkoztatási célkitűzés eléréséhez központosított irányítás és az idegenforgalmi létesítményekben való tartózkodás maximalizálására való törekvés szükséges;
- az idegenforgalmi főszezonon kívüli időszakokban kell lebonyolítani;

- mind a kedvezményezettek, mind a célterület lakossága számára a személyes és társadalmi fenntarthatóság és gazdaságosság feltételei szerint kell működni;
- a céloknak megfelelő, magas szolgáltatásminőségi szintet kell fenntartania;
- a köz- és a magánszféra együttműködésében kell megvalósítani.

E feltételek teljesülése esetén a szociálturizmus kétségkívül az európai turisztikai modell lényeges elemévé válik.

5.5 A köz- és a magánszféra együttműködése a projektben. A program életképességéhez valószínűleg nemcsak szükséges a köz- és a magánszféra eredményes együttműködése a kialakítás tervezés és irányítás során, hanem hasznos is lehet. Ha nem is könnyen, azért találunk Európában olyan szervezeteket és vállalatokat, amelyek készek elvállalni az európai szociálturisztikai platform kialakítását.

6. Az európai szociálturisztikai platform eredményei és hatásai

6.1 a növekedésre és a foglalkoztatásra. Amennyiben a platform különböző fázisai megvalósulnak, az mindenképpen jelentős hatással lesz a növekedésre és a foglalkoztatásra, és kétségkívül hozzájárul a lisszaboni csúcs célkitűzésének megvalósításához; többek között a spanyolországi IMSERSO program tapasztalatai is egyértelműen megerősítik a szociálturizmus kedvező hatásait a munkahelyek teremtése és megtartása szempontjából a főszezonon kívül.

6.2 a turizmushoz való hozzáférés érvényesített jogára. Bár a rendelkezésre álló statisztikák alapján jelenleg a polgárok mintegy 40 %-a nem tud üdülni, az európai szociálturisztikai platform célja az lenne – és bizonyára sikeres is lenne –, hogy ezt az arányt jelentős mértékben csökkentse, érvényesítse a turizmushoz való jogot mindenki számára, és az európai népek jobban megismerjék egymást.

6.3 az európai turisztikai modellre. Idegenforgalmi tárgyú véleményeiben az EGSZB már kifejezte meggyőződését azzal kapcsolatban, hogy ki lehet dolgozni olyan európai turisztikai modellt, amely nem szabályokon, hanem általánosan elfogadott és alkalmazott értékeken alapul. A modell egyik lehetséges alapértéke mindenképpen az idegenforgalom általánossá tétele, a mindenki számára elérhető turizmus lenne. Az európai szociálturisztikai platform nagyban hozzájárulhatna az európai turisztikai modell megerősítéséhez.

7. Az idegenforgalom és különösen a szociálturizmus hozzájárulása az európai identitás és dimenzió kialakításához

7.1 Az utóbbi időkben tapasztalhattuk, hogy Európa építése nem könnyű munka és nem valósítható meg rövid idő alatt; még ma is sok a bizonytalan pont, és számos nehézséget kell legyőzni. A szociálturizmus fontos eszköz lehet a tájékoztatáshoz, a polgárok kölcsönös megismeréséhez, a népek közötti szolidaritáshoz és végső soron a polgárok Európájának a megteremtéséhez és ahhoz, hogy Európa ne áldozatok és veszteségek árán épüljön meg, hanem a szabadidő, az utazás és az üdülés kihasználása révén. Elsősorban a fiatalok jelentik azt a népességcsoportot, amely számításba jöhet a főszezonban történő utazások esetén, amikor sok lakóház üresen áll, és alkalmanként az Erasmus-programhoz hasonló turisztikai tevékenységeket lehet folytatni.

7.2 Az idegenforgalom alkalmas eszköznek tűnik a polgárok Európájának létrehozására; a különböző felhasználói csoportok, az idegenforgalmi ágazat és az önkormányzatok közös érdekekkel rendelkezhetnek, és kellemes és mindenki számára hozzáférhető módon alakíthatják az idegenforgalmat.

C. Harmadik rész: Következtetések és ajánlások

8. Következtetések

8.1 A jelen véleményben az európai szociálturizmus jelenlegi helyzetéről foglalt elemzés alapján az első általános következtetés az, hogy környezetvédelmi, gazdasági és szociális szempontból is fenntartható, sőt, mindhárom területen kiemelkedő jelentőségű tevékenységről beszélünk.

8.2 A minden kedvezményezett és szereplő által élvezett és tapasztalt gazdasági, szociális, egészségügyi és integrációs előnyök széles körben, általánosan elfogadottak, és jelentős értéktöbbletet hordoznak.

8.3 A szociálturizmus kedvezményezettjeit jelentő különféle csoportok, de különösen a fogyatékkal élők vagy mozgáskorlátozottak csoportja számára a program kivételes módon járul hozzá teljes körű személyes integrációjukhoz.

8.4 Az Európában megvalósuló szociálturizmus igen sokféle szereplővel, működési formában, célközönséggel, finanszírozási eszközökkel stb. van jelen, amelyek gazdagítják, növelik sokféleségét, és segítik előmenetelét és fejlődését.

8.5 A következtetések közül ki kell emelni, hogy a szociálturizmus szociális rentabilitása bizonyítottan összeegyeztethető és pozitív módon összekapcsolható a gazdasági jövedelmezőséggel.

8.6 Gazdasági szempontból megvalósítható és szociális szempontból kívánatos, hogy minden európai ország különböző megvalósítási és irányítási formában nemzeti szociálturisztikai programot fejlesszen ki.

8.7 Gazdasági szempontból megvalósítható és szociális szempontból kívánatos egy európai szociálturisztikai platform létrehozása.

8.8 Minden szociálturisztikai tevékenységnek magában kell foglalnia a lisszaboni stratégiában foglalt fenntarthatóság és munkahelyteremtés értékegyüttesét.

8.9 A szociálturizmus igen hasznos eszköz lehet a polgárok Európájának – minden polgár Európájának – a megteremtéséhez, ebben az összefüggésben mégis a fiatalok szerepe különösen fontos.

8.10 A szociálturizmus olyan értékeket közvetítő tevékenység, amelyek az európai turisztikai modell fontos kiegészítését jelentik.

8.11 Minden európai önkormányzat hasznot húzhat a szociálturizmusból, mivel az hozzájárul a helyi kulturális örökség megőrzéséhez.

8.12 Általános következtetésként elmondható, hogy a szociálturizmus ma Európa számos országában már kiforrott, elterjedt, jól alkalmazott tevékenység, amely megfelelő szervezeti struktúrákkal rendelkezik és megérett arra, hogy minden országban általánosan elterjedjen és fokozza kínálatának nemzetek feletti jellegét, ami céljainak mennyiségi és minőségi javítását jelenti.

9. Ajánlások

9.1 A szociálturisztikai programok potenciális kedvezményezettjeit illető legfontosabb ajánlás nyilvánvalóan az, hogy ösztönözni kell őket arra, hogy vegyenek részt a turizmusban, ami alanyi joguk, és ami számos körülmény összejárása miatt korábban esetleg elérhetetlen volt a számukra. A szociálturizmus nyilvánvalóan és messzemenően befogadó jellegű, elősegíti a megismerést, a személyes fejlődést, és mint ilyen, a tevékenységeiben való részvétel kívánatos.

9.2 A szociálturisztikai programok irányításában részt vevő igen sokféle szereplőt illetően először is el kell ismerni tevékenységük hasznosságát, valamint szervezeteik küldetése és a kedvezményezettek számára elérhető árú, de minőségi szolgáltatások nyújtása iránti elkötelezettségüket. Fontos emellett még termékeik és szolgáltatásaik folyamatos fejlesztésére, infrastruktúrafejlesztési célú beruházásokra és új, különösen a transznacionális jellegű termékeket célzó innovációra ösztönözni őket. A programok összehangolása és a felelős szervezetek szövetkezetekbe tömörülése megfelelő módszer a tapasztalatok fejlesztésére és cseréjére.

9.3 Az idegenforgalmi ágazat vállalkozásainak azt ajánljuk, hogy teljes elkötelezettséggel vegyenek részt a szociálturisztikai tevékenységekben. A szociálturizmus értékei összeegyeztethetők a helyes vállalatirányítással, a versenyképességgel és a jövedelmezőséggel, rövid távon is, de elsősorban közép- és hosszú távon, és egész évben munkahelyet biztosít számos munkavállaló számára.

9.4 A nemzeti, regionális és helyi intézmények és kormányzatok számára mind szociális, mind pedig gazdasági hozadék miatt javasolnánk szociálturisztikai programok beindítását. Az adókból és járulékokból származó többletbevételek és a munkanélküliséggel kapcsolatos kiadások terén elérhető megtakarítás nyilvánvaló ösztönzést jelentenek ahhoz, hogy megfelelő mértékben támogassák a gazdasági, szociális vagy fizikai szempontból hátrányosabb helyzetű csoportokat, mivel a költségek megtérülése és a programok jövedelmezősége biztosított.

9.5 Az uniós intézményeknek azt ajánljuk, hogy vegyék figyelembe a szociálturizmust mint az idegenforgalom és a szociálpolitikák célkitűzéseit osztó igen fontos tevékenységet, amely elismerést, fejlesztést, speciális technikai segítségnyújtást, támogatást és – nem feltétlenül gazdasági jellegű – ösztönzést érdemel. Az ösztönzés, a technikai koordináció, a tapasztalatok terjesztése és a fórum biztosítása a transznacionális egyezmények elfogadásához azon feladatok közé tartozik, amelyekhez idegenforgalmi egysége révén nagyban hozzájárulhatna az Európai Bizottság saját eszközeivel az eredményes európai szociálturisztikai platform létrehozatala érdekében. Az Európai Bizottság vezető szerepe a szociálturizmus előmozdításának ezeken a területein kétségtelenül hasznos eszköz volna a kitűzött célok eléréséhez és e tevékenységek folytatásához.

9.6 Minden intézménynek törekednie kell az akadályok elhárítását szolgáló intézkedések megerősítésére, mind a közlekedési infrastruktúra, mind a szállás és a turisztikai szolgáltatások esetében. Az európai szigeteket illetően a sziget lakóinak mobilitását és az idegenforgalomhoz való hozzáférésüket nyilvánvalóan nagymértékben befolyásolja a sziget elhelyezkedése.

9.7 Az Európai Parlamentnek politikai, szociális és gazdasági dimenziójából kifolyólag kezdeményezéseket kellene tennie az európai szociálturizmus fejlődésére irányuló viták és állásfoglalások ösztönzésére.

9.8 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a jelen véleményt mint „Az európai szociálturizmusról szóló barcelonai nyilatkozatot” ismertessék, adják ki és terjesszék, és ez legyen a 2006-os Európai Idegenforgalmi Fórumhoz és az ez évi Turisztikai Világnaphoz való hozzájárulás.

D. Negyedik rész: Referenciadokumentumok

- A szociálturizmus különféle felfogásai: a kereslet és a kínálat fejlődése. Európai Bizottság, XXIII. Főigazgatóság, turisztikai osztály. 1993.

- Montreali Nyilatkozat: Az idegenforgalom humanista és szociális jövőképe felé. BITS, 1996. szeptember
- A Turizmus Globális Etikai Kódexe, UNWTO, Santiago de Chile, 1999. október 1.
- Szemináriumi jegyzőkönyvek: Az üdülési támogatások az Európai Unióban. Európai Parlament. Strasbourg, 2000. március
- A „turizmus mindenkinek” és a szociálturizmus fogalma az Európai Unióban. BITS, brugge-i szeminárium. 2001. június
- Európai miniszterek találkozója: Turizmus mindenkinek. 2001. június
- Vélemény: A mindenki számára hozzáférhető és társadalmilag fenntartható idegenforgalomért. EGSZB, 2003. október
- Az IMSERSO idősek üdülési programjáról szóló tanulmány. Spanyolország, 2004. május
- Európai Szociálturisztikai Fórum, BITS, Budapest, 2005. április
- Jelentés: Turizmus és fejlődés. Európai Parlament, A6-0173/2005, 2005. május
- Jelentés: A fenntartható európai turizmus új kilátásai és kihívásai. Európai Parlament, A6-0235/2005, 2005. július
- A mindenki számára elérhető turizmus. A Fogyatékkal Élő Személyek Képviselőinek Spanyolországi Bizottsága cselekvési terve. CERMI. 2005. december
- BITS-jelentés: Az alkalmazottak turisztikai és üdülési céljait szolgáló tevékenységekről szóló konzultáció. BITS, Brüsszel, 2005. május
- Európai szociálturisztikai, gazdasági növekedési és foglalkoztatási konferencia. A Baleár-szigetek közigazgatása, Palma de Mallorca. 2005. november
- Konferencia: Turizmus mindenkinek: a jelenlegi helyzet és a meglévő gyakorlatok az EU-ban. Európai Bizottság, Vállalkozáspolitikai Főigazgatóság, turisztikai osztály. 2006. január
- Szociálturisztikai világtalálkozó: A fejlődés és a szolidaritás idegenforgalmáért. Aubagne (Franciaország), 2006. május

Brüsszel, 2006. szeptember 14.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Anne-Marie SIGMUND